

POMAHAJ BÓH

ČASOPIS EVANGELSKÍCH SERBOŮ

6. číslo

Budyšin, junij 1956

Lětnik 6

Serbski cyrkwinski dzeń 1956 w Delnim Wujezdze

Swoj dżesaty a drje tola najrjeńši Cyrkwinski dzeń swjećachmy 2. a 3. smažnika w Delnim Wujezdze. Delnjo-Wujezdžanska wosada je nas tak přewšo rjenje witala. Boži dom bě swjedžensce z pletwami a różemi wudebjeny. Tykancy napječene! Kofej nawarjny! Wobjed přihotowany! Za wšo budź Tebi, luba Delnjo-Wujezdžanska wosada, a přečelnemu farskemu domu naš nanajwutrobniši džak!

A to wšak směmy prajić, zo naložena próca njebě podarmo. Tež

ćili — po mojim mēnjenju najrjeńši serbski swjedžen docyła po wojnje. Dajće sej nětk wšo porjadu powědać.

Sobotu bě so nahladna ličba serbskich fararjow a cyrkwinskih předstejerjow zešla. Farar Černik-Wojerowski nam jara zajimawje přednošowaše wo duchownym položanju na misijonskim polu w Indiskej. Smy žiwje sobu nazhonili, kak maju so tam naši misijonarojo wotrje bēdžić ze synnymi duchownymi mocami, z Islamom a předewšē m tež z materialistiskim

swěće, ze zašłosće a přitomnosće serbskeho luda, ze žiwjenja w našich wosadach.

Wječor porěča mis.-insp. Mosig-Drježdžanski ze swětłowobrazami wo zwonkownym misijonstwje. Wón bě potom tež nazajtra němske kemše za młodzinu a kemše za dorosćenych přewzał.

Serbske kemše bēchmy lětsa na 11 hodž. položili, zo bychmy čahi wužić mōhli. Swjedženski předar bēše naš luby bratr

Hrono na mēšac junij 1956:

Hdyž jedyn staw ćerpi, ćerpja wšitke stawy sobu

1. Kor. 12, 26

Nic „sobustawy“, ale stawy smy, stawy Chrystusoweho njewidžomneho ćěla. Kaž ruka při ćele, kaž hałozu při winowym pjenku, tak smy stawy swojeje křescijanskeje cyrkwyje. Mōžeš potom z cyrkwyje wustupić? Mōžeš z ćěla wustupić? Dželić so wot njeho mōžeš, kaž so chora noha w operaciji wotwza, kaž so hałozu wot pjenka wotrēznje. Ale kōnc je potom z tajkim wotrēznjenym stawom. Žaneho žiwjenja wjace w nim njeje. Tuž wostańmy žiwe stawy při Chrystusowym ćele!

Je-li jedyn staw chory, potom ćerpi cyły čłowjek. Hdyž maš bolacu ruku, mōžeš potom činić, kaž by če brjodata ruka ničo njestarała? Što pak je ćerpjenje Chrystusoweho ćěla? Naše hrēchi — zjawne abo tež skradžu zamjelčane — su zajētrjene, smjerdžate brjody na ćele, při kotrymž smy my křescijenjo wšitcy stawy. Twój hrēch boli cyłu wosadu! Twoja hańba počēzuje nas wšitkich!

W.

Boži dom w Delnim Wujezdze

duchowne wobohaćenje so tam na tutym cyrkwiskim dnju dōsta. kotryž steješe pod heslom zwonkowneho misijonstwa. Snano so někotryžkuli tutomu temej spōdžiwa prašejo so, što ma tajki tema runje ze Serbskim cyrkwiskim dnjom činić? A tola smy runje pod tutym temom tak prawje rjany serbski swjedžen swje-

swētonahladom. Po přednošku wuwi so rozmolwa wosebje našeho „Pomhaj Bōha“ dla. Štož smy tam wuradžowali, spōznajeće dždžela hižom na tutym čisle. Bibliske rozpominanje ma być krōtše a njech so pisa stajnje wot samsneho fararja. Za to pak ma być wjace přinoškow ze stawiznow cyrkwyje pola nas a po wšem

farar Černik-Wojerowski. Tón prawy předar našeje serbskeje hole! Jeho Slepjanske wurjekowanje přeradži nam, zo je sam syn serbskeje hole. Ze swojim prawje serbskim ludowym wašnjom dobu sej hnydom wutroby wšěch kemšerjow.

Po přédowanju postrowištaj nas hosćej: biskop Hornig-Zhorjelski, superintendent Busch-Budyski. Popoldnju dyrbye se so

spěwać a přednošować z časnikom w ruce kruće po postajenym času. Po němskimaj přednoškamaj sup. Graefe-Wojerowskeho a mis-insp. Mosiga slyšachmy w 5 krótkich referatach wo serbskich misijonarach. Štož so nam tu rjaneho a zajimaweho poskići, chcemy Wam po něčim w našim „Pomhaj Bóh“ wozjewić.

Naš wosebity džak słuša tež luby m pozawnistam, kotrychž swje-

dženske piskanje našemu dnjej tak wosebity raz da, kaž wšem luby m spěwarjam ze wšelakich serbskich wosadow, kotřiž nas na Božej službje pod nawjedowanjom knjeza kantora Hajnika-Njeswačidlskeho ze swojim spěwanjom zwjeselichu.

Boži dom běše dpołdnja a tež popołdnu hač na poslednje městno polny. Haj, na schodach sedžachu kemšerjo.

Serbskaj fararjej Pawoł Wićežk - Wóslinčanski a Korla Wyrgač - Nosačanski njebohaj

Na 49 lět bě naš luby bratr Pawoł Wićežk farar Wóslinčanskeje wosady, doniž nětko jeho Bóh Knjez po krótkej, čezkej chorosći njewotwoła w jeho 80. léce žiwjenja. Narodži so 18. małego rózka 1877 w Přišecach Budysko-Michałskeje wosady jako syn serbskeju burskeju staršeju. Jako tajki bě wón tak prawje jedyn z nas. Swoju serbsku bursku krej njeje chcył ženje zapřec. Tohodla mějachmy jeho tak lubo. A kak je wón nam swěrný byl! Kóždžičku nježdělu je we Wóslinku serbski přédował, tež za tón čas, jako

bě to strašne a wulka zmužitosć k tomu słušeše, so jako Serb wuznać a Serbam serbski přédować. Wón bě nadobny dosć a njeda so zatrašić.

Z nim položichmy štwórtk, 7. junija 1956, poslednjeho serbskeho fararja Wóslinčanskeje wosady do rowa. To nas bolostnje rudži. Njeh pak smy džakownu, zo je rjad serbskich fararjow w namjeznej Wóslinčanskej wosadze tajki swěrný syn našeho luda dopjelnił.

Runje tak je so z Korlu Wyrgačom posledni serbski farar

Nosačanskeje wosady minyl. Tež naš luby bratr Wyrgač bě swěrný Serb. 30 lět dolho je z wulkej prócu — bjez kóždeho wužitka, ale z wulkimi woporami naš „Pomhaj Bóh“ redigował a zwjetša jón sam tež spisał.

Póndželu 11. junija pochowachmy jeho wotemréte čelo na Nosačanskim pohrjebnišću k poslednjemu měrej njedaloko Božeho doma, w kotrymž je na 43 lět Bože słowo připowědał. W jeho 73. léce žiwjenja je Bóh Knjez swjeho wotročka nětk z jeho služby wupřahnył. Wón narodži so 17. winowca 1883 we Wunjo- wje w Hodžijskej wosadze. W.

Marja Madlena Hastingowa rodź. Krawcec

Slyšimy nětko něšto ze žiwjenja mandželskeje dobreho, swěrného a swědomiteho misijonara Jana Hastinga, kiž je so w léce 1800 ze swjeho misijonskeho pola na polkupje Labrador do domizny wrócił, zo by so ze swjey přichodneje mandželskej spóznal, kotruž je jemu Ochranowska wosada přidžělila. Tutej młodemu misijonarej přidžělenej knježnje rékachu Marja Madlena Krawcec. Jeje nan běše jedyn z přěnich burow Mało-Wjelkowskeje wosady, kiž su w sydomlětnej wójnje založili. Časy běchu tehdom zrudne, ale staršej běštej pobožnej a naložowaštej wšu prócu, zo byštaj džěci w žiwej křesćijanskej wěrje wukublažoj.

Marja Madlena, kiž so 6. měrca 1770 w Małym Wjelkowje narodži, běše staršich wjesele. Hižo jako sydomlětna holčka sydaše wona k nohomaj tehdom derje znateho předarja Loskiel, kotrehož słowa so jej hluboko do wutroby zaščěpichu. Džěčo teh-

dom slubi, swójstwo swjeho Zbóžnika być a wostać. Bože słowo běše jej najlubša maćizna a z radosću wuknješe kěrluš ze spěwarskich, tak zo wo njej pisachu, zo móžeše wšitke štučki ze spěwarskich z hlówy a zo znaješe hišće jako staruška wšitke podawizny z wosady a z misijonskeho pola hač do najmjeńšeho jara derje rozprawjeć.

Hdyž běše 16 lět stara, zemře jej lubowana maćerka, swjoch 5 džěci napominajo: „Džěci, wostańće při swojim Zbóžniku, lubujće jeho pře wšo, a njeh je waša najwjetša starosć, wěčnu zbóžnosć dóstać.“ Po smjerći maćerki zaslužeše sebi sama swój chléb z přazu, a Bóh Knjez žohnowaše jeje džělo. Hačrunjež njeběše zaslužba wulka, tola z Božej pomocu wuńdze.

Jako 30 lětnu přidžěllichu ju jako njewjestu tehdom hišće swobodnemu misijonarej Janej Hastingej, kiž sebi z Labradoru pozonu přijědze. Polkupa Labrador

w polnocnej Americje je něhdže 1,4 mil. štwórnych metrow wulka a ma jenož 18 500 wobydlerjow, a to 2/3 bělych, 1/3 čerwjonych a Eskimowcow. Na polkupje Labrador je wjele lěsa a hatow, klima je tam nimale arktiske.

Možemy sebi myslić, zo njeběše za Marju Madlenu lochko, so za dospołnje cuzeho muža a za dospołnje cuzy kraj rozsudzić. Ale kaž přeco, da so Marja Madlena wot Božeho słowa wodzić a powučić, kiž so jej w tak lubowaných Ochranowskich heslach poskićeše. Heslo rozsudneho dnja rékaše z Mal. 3, 18: „Budžeće widžeć, kajki je rozdžěl mjez prawym a mjez bjezbóžnym, a mjez tym, kiž Bohu sluzi a mjez tym, kiž jemu njesluzi.“ A powučacy tekst z Jana 12, 26 rékaše: „Štož mi chce sluzić, tón chodž za mnu; a hdžež ja sym, tam dyrbi tež mój sluzobnik być. A jelizo što mi sluzi, teho budže mój Wótc česćić.“

Po tutech slowach njemóžeše „ně“ prajić, a tuž jich předar Baumeister 25. 2. 1800 w Małym Wjelkowje zwěrowa na zakładze słowa: „Bóh je moje zbože; dowěrju so a njeboju so.“ Jes. 12, 2.

Kónc meje 1800 podaštaj so mlodaj mandželskaj po morju na daloki puć do Labradoru. Pućowanje běše jara strašne, dokelž jich čěžke wichory přescěhowachu. Hakle po 3 měsacach dojdže łódž do města Okak. Hižo ducy po puću běše ju mlody muž hižo něšto z jazyka Eskimowcow nawučil a to wězo słowa, kiž kóždy zalubowany čłowjek najprjedy a najlěpje nawuknje: „Ja će lubuju“ = Nāglik pagit!

A jako mloda mandželska přeni raz tamnych čłowjekow wuhlada, běchu to jejne powitanske słowa. A Eskimowcy jednohlósnje wotmołwachu: „My tebje tež a was wšěch lubujemy.“ Z tutym postrowom běchu jej durje wšěch wutrobow wotewrjene.

Z čim pak so nětko mloda mandželska zaběraše?

Najprjedy wobstaraše domjacosć, potom wotpisowaše hišće w tamnej rěči nječišćane spěwarske a wučěše tamne žony tekst a melodije kěrlušow. Eskimowcy radzi wuknychu a Bóh Knjez žohnowaše tute džělo.

W léce 1802 schori misijonar Hasting čěžko na žolč, ale Bóh Knjez wuslyša přostwy mandželskeje, tak zo naložowane lékařstwo bórže pomhaše. 2 léce pozdžišo bu Hasting přesadzeny do města Nain, hdžež so jimaj synk Hinrich narodži, 4 léta pozdžišo synk Ludwig. W Nainje džělaštaj misijonar a žena we wulkim žohnowanju, tak zo móžachu wo žiwym křescijanskim hibanju rěčec.

1810 přesydlišťaj so do města Hoffenthal (Hopedale), zwotkel poslaštaj staršeho syna do města Fulneck w tak mjenowanym „Kuhländchen“ na kublanje. 3 léta po tym so staršej a syn Ludwig podachu přez Jendželsku do domizny a wotedaštaj tež Ludwiga

na kublarnju, hdžež hižo bratr přebywaše. W léce 1814 podaštaj so zaso na misijonske polo, ale wot toho časa sem chorowaše misijonar Hasting, tak zo dyrbjěše wo wotměnjenje prosyc, štož so tež w léce 1817 sta. W samsnym léce wroćišťaj so do wótneho kraja, ale 200 km wot Hamburga zdalena so łódž pola kupy Neuwerk dla čěžkeho, strašneho wichora rozbi, tak zo jim namörnicy ani na pomoc chwatać njemóžachu. Hakle po 36 hodžinach popuści wichor a pomoc přińdže. Hastingowa po slowje piše: „Kak je nam w tutech hodžinach wokoło wutroby bylo, njemóžu ani wuprajić. Kóždy wokomik móžeše nam ze zahubu byc.“ Ale tež tu modlišťaj so staršej k swojemu Zbožnikkej, kiž jimaj njeda zahinyc. 3. 2. 1818 přińdžeštaj zbožownaj do domizny, do Małego Wjelkowa, hdžež jeju wutrobnje witachu. To běše w krótkich slowach žohnowane skutkowanje misijonara Hastinga mandželskeje z bliskeho Małego Wjelkowa.

Meltka, farar w Klukšu

Moje pućowanje do Jeruzalema

Farar W j e n c k o - Dešnjanski †

Jeruzalem

Njedzeli před kemšemi w ewangelskej Wumožnikowej cyrkwi wobhladachmy sej to městno, hdžež něhdy raz templ steješe a Izraelski lud so zeńdže k swojemu Bohu so modlic. Kajke stawizny powěda nam tole městno! Jow na horje Morija chcyše Abraham swojemu Bohu to najlubše, štož měješe, swojeho syna, woprować. Jow běše něhdy huno, kotrež Dawid Arafnje Jubisiskemu wotkupi, zo by tam wołtar Knjezej natwarił a zapalne a dzakowne wopory pñinješ. Jow chcyše Dawid Knjezej dom natwarić, štož pak jemu profeta Natan zakaza. Hakle Salomo dyrbjěše Dawidowy wotpohlad dokonjeć, a je tohodla hnydom po nastupjenju tróna Tiriskeho krala prosyl, zo by jemu drjewo z Libanonskich hór a wušiknych džělačerjow za twar templa dał. W 1. kral. 5 a 2. chrón. 2 so nam powěda, kak su drjewo hnydom na Libanonskich horach wobdžělali a twarske kamjeniskā wurubali a wočesali a potom po morju do Jaffa dowjezli, a wot tam dyrbjachu potom drjewo wotnosyc a wot-

wozyc do Jeruzalema. Hdyž pomyslimy, zo njeběše wot Jaffa do Jeruzalema žaneje dróhi a zo je cyla krajina jara horata, potom so njebudžemy wjace džiwać, hdyž čitamy, zo trjebachu na 70 000 ludži na dalepodawanje twarskich srědkow. Po 7 lětnym džěle bě templ dotwarjeny a jeho krasnosć a rjanosć daloko a šěroko chwalachu. Tež kralowna ze Saba, jako jón widžeše, wuzna: A ja sym jo nochcyła wěric, doniž njesym přišla a mojej woči widžalej njejestej. A hlej, mi njeje polojca prajena. (1. kral. 10, 7.)

Kak běchu drje tysacy podrožnikow wyskali, hdyž na kóncu wobćežneho dróhowanja skónčnje templ wuhladachu a ze swjećacym ludom su z hlubiny wutroby sobu spěwali: Kak lubozne su twoje wobydlenja, Knježe Cebaot! Moja duša žada sej, a jej chce so Knjezowych přitwarkow; moje čělo a duša zwjeselitej so w žiwym Bozy. Přetož jedyn džen w twojich přitwarkach je lěpsi dyžli hewak tysac. Ja chcu radšo durje pasć w domje swojeho Boha, dyžli dolho bydlic w hětach

bjezbožnych. Wězo njeje přeco duch bohobojnosće lud napjelnił, přetož lud so wobroci husćišo k pohanskim přiboham, doniž skónčnje Bóh swój lud njespuści a jón do rukow swojich winikow njepoda. W léce 588 do Wziřil zapuści kral Nebukadnecar-babelski Jeruzalem a z městom spali tež krasny salomonowy templ. Prjedy pak da drohu a zločanu nadobu templa wurubać a do Babela zwotnosyc. Lud wotwjezdže do cuzeho kraja do zajeća. A hdyž profeta Jeremija z małej kopičku zbytnych dla zapusćenja města skoržeše, płakaše lud w dalokej Babelskej spominajo na Cion. Po 70 lětnym zajeću smili so Bóh zaso na swojim ludu, kotremuž nětk kral Cyrus přizwoli so do Jeruzalema wroćic a templ znowa natwarić. Pod wjerchom Serubabelom a wyšim měšnikom Jozua započa lud hnydom po swojim nawroće templ zaso twarić, štož tež po wšelakich wobćežnosćach dokonjachu. Wězo njemóžeše so krasnosć druheho templa měric z rjanosću přenjeho. Tuž wjele starych měšnikow a lewi-

tow, kotriž běchu prjedawši templ widželi, z cyłym hłosom plakaše před nowym twarjenjom. (Esra 3, 12.)

Tuton templ steješe na 500 lět hač do lěta 20 do Chrystusoweho naroda. W tym lěće započa kral Herodaš templ přetwarjować a natwari třeci templ, najkrasniši ze wšěch. Wot židowskeho spisowacela Josefusa mamy sprócniwe wopisanje templa, kaž tam wón za čas Jezusa steješe. Josefus praji: zwonkowny napohlad templa běše za duch a woko spodžiwanja hōdny; přetož wšudžom běchu tolste zložane tafle připinjene, a hdyž slōnco schadžeše, swēceše so wón kaž we wōhniwym blyšču, tak zo njemōžeše dołho na njōn hladać. Přichadžajcym zdaše so wón z nazdala kaž sněžna hora, přetož hdžež ze zlotom pokladženy njebēše, bēše bēly kaž snēh. Přisłowo tehdom rēkaše: Stōž Herodašowy twar widžał njeje, tōn ženje ničo rjaneho widžał njeje. Tež wučobnicy pokazowachu Knjeza ze spodžiwanjom na twar a džachu: Mištrje, hlaj, kajke kamjenje a kajke twa-

rjenje je to! Tuž wotmołwi Jezus: Widžiš to wulke twarjenje? Kamjeń na kamjenju njewostanje, kotryž by njebył rozlamany. (Mk. 13, 1.) Kak zahe je so Knjezowe slowo dopjelniło, jako 10. awgusta lěta, 70 po Chrystusu so krasny templ ze zničenjom města z płomjenjemi spali. Josefus wopisuje nam to: Hdyž płomjo k njebju sapaše, bēše to runje kaž byštej so cyla hora a cyłe město wot spody palilej. A tola so zdaše strach wohenja być mały porno rēkam krwē. Zdaše so, kaž by było zabitych wjace dyžli mordarjow. Při tajkej hrōzbnosci poča wjele, kotrymž bēše hlōd hižo hubu zamknył, žalostnje křićeć. Praskotanje płomjenjow! Zdychowanje mrějacych! Strašne křićenje wokołobēhacych! Při krwawym wobswēcēnju płomjenjow widžachu hrōzbnoscē zabiwanja. Tam njebēše žaneje smilnosće wjace. Starych a džēci, mužow a žony, mēšnikow a lud, wo hnadu prošacych a so wobaracych, wšitkich zakłōchu! Tysacy so we wohenju spalichu.

(Pokročowanje scēhuje)

bimy kaž putnicy žiwi być, swobodni a woprawdže prōzdni; mnoho hromadzić, chować, wikować je za nas jenož počēzenje."

W tajkej samotnosći namaka Tersteegen mēr, w kotrymž možeše Boži hlōs slyšeć a nawukny so prawje modlić. Jenož hdyž je čłowjek z wutrobu čichi, zetkawa Boha. „Dyrbimy w modlitwje rēčeć z Bohom, njech je ertnje abo z wutrobu, dyrbimy tež mjelceć, zo by wón mōhl do našeje wutroby słowčko prajić. Modlenje je, na wšomōcneho Boha hladać a so wot njeho dać wobhladać.“ Tajku modlitwu Tersteegen mjenjuje slōdke mjelcēnje, a jeho žiwjenje bu stajne modlenje. Hač sedžeše při krosnje abo rēčeše z ludžimi, abo pisaše dušopastyrskie listy, jeho wutroba so modlēše. Na mjelcēnju zezna wōn čłowjestwo. Jeho najhlubše žedzenje bē, kōždy čas pod Božej přitomosću stać, bjez toho, zo by něšto činił abo prajił, jenož pola njeho być. To je wuprajił w njezachodnych słowach taklē:

„Bōh je při nas tudy!
Tuž so modlmy k njemu,
Čeśc a bojsoć dajmy jemu.
Bōh je tu mjez nami,
Wšo mjelcē we nas tudy
Kōždy pochil jom' so chudy.“

Gerhard Tersteegen

(* 25. 11. 1697 † 3. 4. 1769)

Gerhard Tersteegen bē čłowjek hlubokeje pobožnosće; přetož zamēr jeho žiwjenja a stajne prócowanje běchu: Boha spōznać, so k Bohu modlić, Boha překrasnić a Boha lubować. Přitomosć Boha bē hluboko do jeho wutroby zaščēpjena. Tohodla dychaše jeho žiwjenje mēr a dobrotu.

Gerhard Tersteegen so narodži w lěće 1697 w Mōrs při delnim Rynje, hdžež so kraj hižo k Nižozemskej bliži, jako wosme džēčo swojeju staršeju. Na gimnaziju přiswoji sebi zaklad zdžēlanosće. Zažna smjerc jeho nana bē jemu znjemōžniła studij na wysokej šuli, dokelž pobrachowachu trēbne srēdki. Tak so sta z wučobnikom pola swajeho swaka, překupca w Mühlheimje. Z džēcatstwa bē jeho duša pobožna a jeho duchowne žiwjenje so ze wšelakimi nazhonjenjemi hišće dale wobohaći. Jedneho dnja so sta, zo po puću jeho nahle kulka rēzaše, zo mēnješe, zo dyrbi wumrēć. Wōn slu-

bi so cyle Bohu, budže-li jemu čas spožceny, a hnydom bolosće popušcichu. Přizamkny so zbudženym w kraju, wopyta jich zhromadžizny a zrosće pomału hlubšo a hlubšo do džiwow Božich potajnstwow.

Dowuknywši wotewri sam wobchod. Tola powołanje překupca jeho njespokoji — bē jemu přejara njemērne. Tohodla nawukny tkalstwo. Přemēnjenje we powołanju bē postup do mēra a samotnosće. Tersteegen wotwobroći so wot swēta, zo by w mērje na Bože slowo kedžbowal. „Samota je šula pobožnosće.“ Wšē počahi k wokolinje spuści a přežiwi lěta samlutki. Mała holčka, kotraž jemu pomhaše židu tkać a jemu skromnu jēdž nošeše, bē jenički zwisk ze swētom. Wōn bēše žiwy w ewangelskej chudobje a spokoji swoje potrjebje z najnužnišim. Kusk muki, mloka a wody běchu jemu dosć cyroby, a w tajkim žiwjenju dōsta nazhonjenje: „Dyr-

Mosty mjez ranjom a wječorom zachować

„Křescanske cyrkwyje su džēlo za mēr w přeco wjetšej mērje jako swōj nadawk spōznali“, praješe westfalski prezes dr. Wilm. kiž 1954 tež na Lipsčanskim cyrkwinskim dnju rēčeše. před zjednanskim zwjazkom w Bielefeld. Křescanstwo ma so wuraznje wo to prócować, hišće wobstějace mosty mjez ranjom a wječorom zachować. Njeje tak wažne so woprašēć, što je wina na džēlenju mjez ranjom a wječorom: wjele bóle maja so džēry w muri džēlenja pytać. La.